

O'ZBEKISTONDA YASHIL IQTISODIYOTGA O'TISHNING ZARURATI

Xo`jamberdiyev Behruz

ALFRAGANUS UNIVERSITY

Iqtisodiyot fakulteti

1- kurs talabasi

Annotatsiya: *So`nggi yillarda O'zbekiston yashil iqtisodiyotga o'tish yo'lida muhim qadamlarni tashlamoqda. Global iqlim o'zgarishlari, ekologik muammolar va barqaror rivojlanish talablarining dolzarbligi mamlakatni iqtisodiy o'sishni ekologik xavfsizlik bilan uyg'unlashtirishga undayapti. Ushbu maqolada yashil iqtisodiyotga o'tish jarayoni, bu yo'nalishda olib borilayotgan global va milliy sa'y-harakatlar, shuningdek, O'zbekistonning erishgan yutuqlari hamda istiqboldagi hamkorliklari yoritiladi. Shuningdek, maqolada iqlim o'zgarishlari va barqaror rivojlanish o'rtasidagi o'zaro bog'liqlik tahlil qilinib, yashil iqtisodiyotning iqtisodiy va ekologik ahamiyati atroflicha yoritiladi.*

Kalit so'z: *Yashil iqtisodiyot, iqtisodiy rivojlanish, ekologik barqarorlik, iqlim o'zgarishlari, ekologik xavf, BMT,*

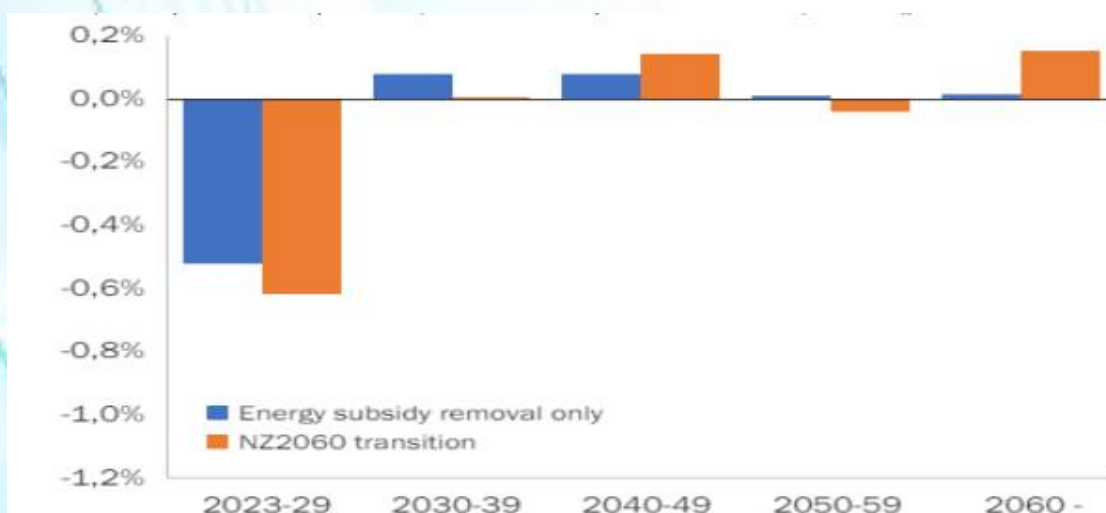
Mamlakatimiz prezidenti Sh.M. Mirziyoyevning 2019-yil 4-oktyabrdagi PQ-4477-sonli "O'zbekiston Respublikasining 2019-2030-yillarda "yashil iqtisodiyot"ga o'tish Strategiyasini tasdiqlash to'g'risida"gi qarorlari yurtimizda yashil iqtisodiyot rivojlanishi uchun keng imkoniyat yaratib berdi. Xususan, ushbu hujjatda yashil iqtisodiyotga o'tish O'zbekiston iqtisodiyotining strategik yo'nalishlaridan ekanligi ta'kidlab o'tilgan.[1]

O'zbekistonda "yangi iqtisodiyot"ni rivojlantirishning uzoq muddatli kompleks chora tadbirlar tizimi BMT tashabbusi bilan 2030 yilga qadar mo'ljallangan barqaror rivojlanish maqsadlari bilan hamohang ishlab chiqilgan. O'zbekiston Respublikasi 2015 yildan keyingi davrda BMT tomonidan 2030 yilga qadar

mo'ljallangan 17 ta maqsadlar va 169 ta vazifalaridan iborat barqaror rivojlanish dasturini qo'llab-quvvatlab, barqaror rivojlanish sohalari bo'yicha kompleks ishlarni olib borishini ma'lum qildi. Ushbu maqsadlar yashil iqtisodiyotga o'tishning asosiy qadamlari hisoblanadi. Yashil iqtisodiyotga o'tish iqtisodiyotning ekologik barqarorlikka moslashishini, qayta tiklanadigan energiya manbalaridan foydalanishni, resurslarni tejashni va chiqindilarni kamaytirishni o'z ichiga oladi. Bu jarayonning muvaffaqiyatli amalga oshirilishi nafaqat ekologik jihatdan to'g'ri, balki iqtisodiy va ijtimoiy taraqqiyot uchun ham muhimdir.

Yashil iqtisodiyotning iqtisodiy ahamiyati juda katta. Bu yangi iqtisodiy tarmoqlarni yaratish, yangi ish o'rinlarini ochish va investitsiyalarni jalb qilish imkoniyatini taqdim etadi. Masalan, qayta tiklanadigan energiya manbalaridan foydalanish orqali O'zbekistonda energiya sektorini diversifikatsiya qilish va ekologik toza texnologiyalarni joriy etish mumkin. Yashil iqtisodiyotda ekologik texnologiyalar, masalan, quyosh energiyasi, shamol energiyasi va biomassa texnologiyalarining rivojlanishi yangi imkoniyatlarni yaratadi. Bu esa, o'z navbatida, iqtisodiy o'sishni rag'batlantiradi.

Ekologik jihatdan, yashil iqtisodiyot tabiatni asrab-avaylash va resurslarni barqaror foydalanish prinsiplariga asoslanadi. Yashil iqtisodiyotning samarali amalga oshirilishi atrof-muhitni ifloslanishdan saqlashga yordam beradi, iqlim o'zgarishining ta'sirini kamaytiradi va biologik xilma-xillikni saqlaydi. Shu bilan birga, u chiqindilarni qayta ishlash, energiya samaradorligini oshirish va suvni tejash kabi ekologik masalalarga ham yechim taklif etadi.

Ko'rsatilgan grafikdan ko'rinib turibdiki, energetika subsidiya chiqarilishi dastlab 2023-2029 yillarda iqtisodiy o'sishni sezilarli darajada kamaytirishi mumkin. Ko'k ustun (Energy subsidy removal only) ushbu davrda o'sishni -0.6% ga tushirishi mumkin. Ammo 2030-2039 yillarda ushbu ta'sir juda pasayadi va keyinchalik butunlay yo'qoladi.

NZ2060 o'tish jarayoni (sariq ustun) ham dastlabki yillarda (-1.0%) sezilarli teskari ta'sir ko'rsatadi, ammo uzoq muddatda, 2040-2060 yillardan boshlab, ijobiy o'sishga o'tadi. 2060 yil va undan keyin har ikkala senariy ijobiy o'sishni ko'rsatadi, bu esa energetika subsidiyalarini chiqarib tashlashning uzoq muddatda iqtisodiy o'sishni rag'batlantirishini ko'rsatmoqda.

Grafik shuni ko'rsatadiki, energetika subsidiyalaridan voz kechishning qisqa muddatli salbiy ta'siri mavjud bo'lsa-da, uzoq muddatda bu iqtisodiy o'sishni rag'batlantirishi mumkin. NZ2060 o'tish jarayoni kabi qo'shimcha siyosatlar bilan birgalikda amalga oshirilganda, bu ta'sir yanada sezilarli bo'ladi. Bu uzoq muddatli istiqbolda barqaror iqtisodiy o'sish va ekologik tozalikni ta'minlash uchun muhim qadam bo'lishi mumkin. Masalan, subsidiyalardan tejab qolingan mablag'larni qayta tiklanadigan energiya manbalarini rivojlantirish, energiya samaradorligini oshirish yoki ijtimoiy himoya dasturlarini moliyalashtirishga yo'naltirish mumkin.

O'zbekiston Respublikasi yashil iqtisodiyotga o'tishda sezilarli qadamlar tashlamoqda. Hozirgi kunda O'zbekistonda qayta tiklanadigan energiya manbalariga bo'lgan talab ortib bormoqda. Mamlakatda quyosh va shamol energiyasidan foydalanish loyihalari amalga oshirilmoqda. O'zbekistonda ekologik toza texnologiyalarni rivojlantirish uchun xorijiy investitsiyalar jalb qilinmoqda..

Yashil iqtisodiyotga o'tish O'zbekistonning global miqyosda iqlim o'zgarishlariga qarshi kurashishda faol qatnashish imkonini yaratadi. Respublikada barqaror rivojlanishni ta'minlash uchun xalqaro tashkilotlar va mamlakatlar bilan hamkorlik aloqalari mustahkamlanmoqda.

2020-yilda BMT Bosh assambleyasining 75-sessiyasida O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyev tomonidan "Barqaror rivojlanish maqsadlariga erishishni kuchaytirishda parlamentlarning rolini kuchaytirish

to'g'risida"gi rezolyutsiyani qabul qilish taklifi berilgan edi. Mazkur rezolyutsiya davlatlarni parlamentlarni qo'llab-quvvatlashga, ularni BRMga erishish bo'yicha kelgusi faoliyat va ularning erishilishini kuzatish jarayonlariga, ayniqsa, ixtiyoriy milliy ma'ruzalarni tayyorlashga jalb qilish, shuningdek, milliy mas'uliyat va hisobdorlikni ta'minlash va kuchaytirish uchun ularga yordam berishga chaqiradi. O'zbekiston BMTning Barqaror Rivojlanish Maqsadlariga erishish yo'lida faol ish olib bormoqda. Bunda yirik xalqaro hamkorlar, shu jumladan, Yevropa Ittifoqi va Xitoy kabi davlatlar bilan hamkorlik aloqalari yo'lga qo'yilgan.

Xulosa: Yashil iqtisodiyotning ahamiyati nafaqat atrof-muhitni himoya qilishda, balki iqtisodiy o'sishni rag'batlantirishda ham katta. Yashil iqtisodiyotga o'tish jarayoni O'zbekistonda ijtimoiy va iqtisodiy farovonlikni oshirish uchun yangi imkoniyatlar yaratadi. Global iqlim o'zgarishlari va barqaror rivojlanishning o'zaro bog'liqligi yashil iqtisodiyotga o'tishning muhimligini yana bir bor tasdiqlaydi. O'zbekistonning bu yo'ldagi muvaffaqiyatlari va istiqboldagi hamkorliklari mamlakatning ekologik barqarorligini ta'minlash va iqtisodiy rivojlanishini davom ettirish uchun muhim omil bo'lib xizmat qiladi.

Bundan tashqari, davlat sektori rag'batlantirish mexanizmlari va moliyaviy qo'llab-quvvatlash choralari orqali xususiy yashil moliyalashtirishni qo'llab-quvvatlashda hal qiluvchi rol o'ynaydi. Banklarni ekologik xavflarni kredit qarorlari va ichki tizimlariga integratsiya qilishga undash orqali hukumat moliyaviy institutlar vositachiligida yashil moliyalashtirishni moliyaviy qo'llab-quvvatlash choralari kabi tashabbuslar orqali yashil kreditlashni yanada rag'batlantirishi mumkin. Yashil taksonomiya va ta'sirni tekshirish tizimlari bilan muvofiqlashtirilgan bank ekologik, ijtimoiy va boshqaruv tizimini takomillashtirish xalqaro moliya institutlaridan yashil moliyalashtirish uchun muhim resurslarni ochishi mumkin. Bundan tashqari, sug'urta sektorining iqlim tavakkalchiligini boshqarishdagi rolini, xususan, tabiiy ofatlardan sug'urtalashda o'z rolini kuchaytirish zarurati mavjud. O'zbekistonning iqlim ta'siridan kelib chiqadigan ofatlarga nisbatan zaifligi va xususiy sug'urta sanoati imkoniyatlari cheklanganligini hisobga olib, tabiiy ofatlar xavfini moliyalashtirish bo'yicha milliy strategiyani ishlab chiqish zarur. Ushbu strategiya davlat siyosatining

ustuvor yo'nalishlarini belgilab berishi va xususiy kapital ishtirokini kuchaytirish uchun mahalliy xususiy sug'urta bozorlaridan potentsial foydalanish va global kapital/qayta sug'urta bozorlariga kirishni ta'minlaydigan iqtisodiy jihatdan samarali risklarni qatlamlash yondashuvini qabul qilishi kerak. Mohiyatan, O'zbekiston yashil moliyalashtirish tashabbuslarini samarali ilgari surish uchun birgalikda sa'y-harakatlarni talab qiladigan muhim pallada turibdi. Normativ-huquqiy islohotlarni o'zida mujassamlashtirgan, xususiy sektor ishtirokini rag'batlantiradigan va tabiiy ofatlar xavfini boshqarishni kuchaytiruvchi yaxlit yondashuvni qo'llagan holda, O'zbekiston iqlim bilan bog'liq xavflarni yumshatish va kelajakdagi muammolarga chidamlilikni oshirish bilan birga barqaror iqtisodiy rivojlanishga yordam berishi mumkin.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. <https://lex.uz/docs/-4539502>
1. O'zbekiston Respublikasi Ekologiya va Atrof-muhitni muhofaza qilish qo'mitasi – www.eco.uz
2. O'zbekiston Respublikasi Energetika vazirligi – www.energy.uz
3. O'zbekiston Respublikasi Qishloq xo'jaligi vazirligi – www.agro.uz
4. BMT Barqaror rivojlanish maqsadlari – www.un.org